



Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. birželio 19 d.*ⁱ

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Neteisėtai šalyje esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimas – Direktyva 2008/115/EB – 3 straipsnio 2 punktą – Sąvoka „neteisėtas buvimas šalyje“ – 6 straipsnis – Sprendimo grąžinti priėmimas atsakingai valdžios institucijai nepabaigus nagrinėti skundo dėl tarptautinės apsaugos prašymas atmetimo – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 18 straipsnis, 19 straipsnio 2 dalis ir 47 straipsnis – Negrąžinimo principas – Teisė į veiksmingą teisinę gynybą – Leidimas likti valstybėje narėje“

Byloje C-181/16

dėl *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Belgija) 2016 m. kovo 8 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2016 m. kovo 31 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Sadikou Gnandi

prieš

État belge

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas A. Tizzano, kolegijų pirmininkai R. Silva de Lapuerta, T. von Danwitz (pranešėjas), J. L. da Cruz Vilaça, C. G. Fernlund ir C. Vajda, teisėjai E. Juhász, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger, E. Jarašiūnas, K. Jürimäe ir C. Lycourgos,

generalinis advokatas P. Mengozzi,

posėdžio sekretorė R. Šereš, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. kovo 1 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- S. Gnandi, atstovaujamo advokato D. Andrien,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos C. Pochet ir M. Jacobs, padedamų advokatų C. Piront, S. Matray ir D. Matray,
- Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek ir J. Vlácil,
- Europos Komisijos, atstovaujamos C. Cattabriga ir M. Heller,

* Proceso kalba: prancūzų.

susipažinęs su 2017 m. birželio 15 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

atsižvelgęs į 2017 m. spalio 25 d. nutartį atnaujinti žodinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. gruodžio 11 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- S. Gnandi, atstovaujamo advokato D. Andrien,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos C. Pochet, M. Jacobs ir C. Van Lul, padedamų advokatų C. Piront, S. Matray ir D. Matray,
- Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek ir J. Vlácil,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos R. Kanitz,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos E. de Moustier, E. Armoët ir D. Colas,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos K. Bulterman, P. Huurnink ir J. Langer,
- Europos Komisijos, atstovaujamos C. Cattabriga, M. Heller ir M. Condou-Durande,

susipažinęs su 2018 m. vasario 22 d. posėdyje pateikta papildoma generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98), 2005 m. gruodžio 1 d. Tarybos direktyvos 2005/85/EB, nustatančios būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse (OL L 326, 2005, p. 13), taip pat negrąžinimo principo ir teisės į veiksmingą teisinę gynybą, įtvirtintų atitinkamai Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 18 straipsnyje, 19 straipsnio 2 dalyje ir 47 straipsnyje, išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant Sadikou Gnandi ir *État belge* (Belgijos valstybė) ginčą dėl sprendimo, kuriuo S. Gnandi įpareigojamas išvykti iš Belgijos teritorijos.

Teisinis pagrindas

Ženevos konvencija

- 3 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašytos Konvencijos dėl pabėgėlių statuso [*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 189 t., p. 150, Nr. 2545, 1954], papildytos Protokolu dėl pabėgėlių statuso, priimtu 1967 m. sausio 31 d. Niujorke ir įsigaliojusiu 1967 m. spalio 4 d. (toliau – Ženevos konvencija), 33 straipsnio „Draudimas išsiųsti pabėgėlius arba juos priverstinai grąžinti“ 1 dalyje numatyta:

„Nė viena susitaranti valstybė joku

Sąjungos teisė

Direktyvos 2003/9/EB ir 2013/33/ES

- 4 2003 m. sausio 27 d. Tarybos direktyvos 2003/9/EB, nustatančios minimalias normas dėl prieglobsčio prašytojų priėmimo valstybėse narėse (OL L 31, 2003, p. 18; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 101), 2 straipsnio c punkte apibrėžta, kad šioje direktyvoje „prašytojas arba prieglobsčio prašytojas“ yra „prašymą dėl prieglobsčio padavęs trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, dėl kurio dar nepriimtas galutinis sprendimas“.
- 5 Šios direktyvos 3 straipsnio „Taikymo sritis“ 1 dalyje numatyta:
- „Ši direktyva taikoma visiems trečiųjų šalių piliečiams ir asmenims be pilietybės, pateikusiems prašymą dėl prieglobsčio prie valstybės narės sienos arba jos teritorijoje, tol, kol jiems leidžiama likti teritorijoje kaip prieglobsčio prašytojams <...>“
- 6 Direktyvos 2003/9 2 straipsnio c punktas ir 3 straipsnio 1 dalis buvo pakeisti, vartojant iš esmės identišką formuluotę, 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (OL L 180, 2013, p. 96), atitinkamai 2 straipsnio b punktu ir 3 straipsnio 1 dalimi.

Direktyvos 2005/85 ir 2013/32/ES

- 7 Direktyvos 2005/85 2 ir 8 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:
- „(2) <...> Europos Vadovų Tarybos <...> susitikime buvo susitarta imtis kurti bendrą Europos prieglobsčio sistemą, pagrįstą visapusišku ir visiems galiojančiu [Ženevos konvencijos] taikymu, patvirtinant negrąžinimo principą ir užtikrinant, kad nė vienas asmuo nebūtų grąžinamas persekiojimui [grąžinamas ten, kur jam vėl kyla grėsmė būti persekiojamam].
- <...>
- (8) Šioje direktyvoje gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, kurie pirmiausia yra pripažinti [Chartijoje].“
- 8 Šios direktyvos 7 straipsnyje „Teisė pasilikti valstybėje narėje prašymo nagrinėjimo metu“ numatyta:
- „1. Tik taikant šią tvarką prašytojams leidžiama pasilikti valstybėje narėje iki tol, kol sprendžiančioji institucija priima sprendimą pagal pirmosios instancijos procedūras, nustatytas III skyriuje. Ši teisė pasilikti nesuteikia teisės į leidimą gyventi valstybėje narėje.
2. Valstybės narės gali daryti išimtį tik tais atvejais, kai pagal 32 ir 34 straipsnius vėlesnis prašymas nebus toliau nagrinėjamas arba kai jos atitinkamai perduoda arba išduoda asmenį kitai valstybei narei, remdamosi įsipareigojimais pagal Europos arešto orderį <...> arba kitais įsipareigojimais, trečiajai šaliai arba tarptautiniams baudžiamiesiems teismams.“

- 9 Direktyvos 2005/85 39 straipsnio „Teisė į veiksmingą teisės gynimo priemonę“ 1 dalyje valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad prieglobsčio prašytojai turėtų teisę į veiksmingą teisės gynimą. Šios direktyvos 39 straipsnio 3 dalis suformuluota taip:

„Prireikus valstybės narės numato taisyklės pagal savo tarptautinius įsipareigojimus, taikomas nagrinėjant:

- a) klausimą, ar dėl 1 dalyje numatytos teisės gynimo priemonės prašytojams būtų leista pasilikti atitinkamoje valstybėje narėje laukiant rezultatų;
- b) galimybę pasinaudoti teisine teisės gynimo priemone arba apsaugos priemonėmis, jeigu pagal 1 dalyje numatytą teisės gynimo priemonę prašytojui nėra leidžiama pasilikti atitinkamoje valstybėje narėje laukiant rezultatų. <...>

<...>“

- 10 Direktyvos 2005/85 7 ir 39 straipsniai buvo pakeisti 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60) atitinkamai 9 ir 46 straipsniais.

- 11 Direktyvos 2013/32 9 straipsnyje „Teisė likti valstybėje narėje prašymo nagrinėjimo metu“ nurodyta:

„1. Tik taikant šią tvarką prašytojams leidžiama pasilikti valstybėje narėje iki tol, kol sprendžiančioji institucija priima sprendimą pagal pirmosios instancijos procedūras, nustatytas III skyriuje. Ta [Ši] teisė likti [valstybėje narėje] nesuteikia teisės į leidimą gyventi šalyje.

2. Valstybės narės gali daryti išimtį tik tais atvejais, kai asmuo pateikia paskesnę prašymą, nurodytą 41 straipsnyje, arba kai jos atitinkamai perduoda arba išduoda asmenį kitai valstybei narei, remdamosi įsipareigojimais pagal Europos arešto orderį <...> arba kitais įsipareigojimais, arba įsipareigojimais trečiajai šaliai arba tarptautiniams baudžiamiesiems teismams.

<...>“

- 12 Šios direktyvos 46 straipsnio „Teisė į veiksmingą teisių gynimo priemonę“ 5 dalyje nustatyta:

„Nedarydamos poveikio 6 daliai, valstybės narės leidžia prašytojams likti jų teritorijoje, kol baigiasi laikotarpis, per kurį jie gali pasinaudoti teise į veiksmingą teisių gynimo priemonę, ir, kai tokia teise per tą laikotarpį buvo pasinaudota – kol laukiama priemonės rezultato.“

Direktyva 2008/115

- 13 Direktyvos 2008/115 2, 4, 6, 8, 9, 12 ir 24 konstatuoj

(6) Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad neteisėtas trečiųjų šalių piliečių buvimas [šalyje] būtų nutrauktas vadovaujantis teisinga ir aiškia tvarka. <...>

<...>

(8) Pripažįstama, kad valstybė narė turi teisę grąžinti neteisėtai [šalyje] esančius trečiųjų šalių piliečius su sąlyga, kad veikia teisinga ir veiksminga prieglobsčio sistema, kurioje [pagal kurią] visiškai atsižvelgiama į pabėgėlių negrąžinimo principą.

(9) Pagal [Direktyvą 2005/85] trečiosios šalies pilietis, paprašęs prieglobsčio valstybėje narėje, neturėtų būti laikomas neteisėtai tos valstybės narės teritorijoje esančiu piliečiu, kol neįsigaliojo sprendimas nepatenkinti [jo] prašymo arba sprendimas, kuriuo jis netenka teisės likti šalyje kaip prieglobsčio siekiantis asmuo.

<...>

(12) Turėtų būti atsižvelgta į nelegaliai [šalyje] esančių trečiųjų šalių piliečių, kurie dar negali būti išsiųsti, padėtį. <...>

<...>

(24) Ši direktyva gerbia pagrindines teises ir laikosi principų, kurie visų pirma pripažinti [Chartijoje].“

14 Šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad ji taikoma trečiųjų šalių piliečiams, neteisėtai esantiems valstybės narės teritorijoje.

15 Minėtos direktyvos 3 straipsnyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje vartojamos šios sąvokų apibrėžtys:

<...>

2) „neteisėtas buvimas [šalyje]“ – trečiosios šalies piliečio, kuris neatitinka arba nebeatitinka [2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 562/2006, nustatančio taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas) (OL L 105, 2006, p. 1),] 5 straipsnyje nustatytų atvykimo sąlygų ar kitų atvykimo, buvimo ar gyvenimo toje valstybėje narėje sąlygų, buvimas valstybės narės teritorijoje;

<...>

4) „sprendimas grąžinti“ – administracinis ar teismo sprendimas ar aktas, kuriuo konstatuojama arba paskelbiama, kad trečiosios šalies piliečio buvimas [šalyje] yra neteisėtas, ir nustatoma ar nurodoma prievolė grįžti;

5) „išsiuntimas“ – priverstinis prievolės grįžti įvykdymas, tai yra fizinis išvežimas iš valstybės narės;

- b) šeimos gyvenimą,
 - c) atitinkamo trečiosios šalies piliečio sveikatos būklę,
- ir laikosi negrąžinimo principo.“

17 Šios direktyvos 6 straipsnyje „Sprendimas grąžinti“ nustatyta:

„1. Valstybės narės priima sprendimą grąžinti kiekvieno trečiosios šalies piliečio, neteisėtai esančio jų teritorijoje, atžvilgiu, nepažeisdamos 2–5 dalyse nurodytų išimčių.

<...>

4. Valstybės narės, atsižvelgdamos į asmenines, humanitares ar kitas priežastis, bet kuriuo metu gali suteikti atskirą leidimą gyventi [šalyje] ar kitokį leidimą, suteikiantį teisę pasilikti neteisėtai jų teritorijoje esančiam trečiosios šalies piliečiui. Tokiu atveju sprendimas grąžinti nepriimamas. Jei sprendimas grąžinti jau buvo priimtas, jis panaikinamas arba sustabdomas leidimo gyventi [šalyje] arba kito leidimo, suteikiančio teisę pasilikti, galiojimo laikotarpiui.

<...>

6. Šia direktyva valstybėms narėms neužkertamas kelias vienu administraciniu ar teismo sprendimu ar aktu priimti sprendimą užbaigti teisėtą buvimą [šalyje] kartu su sprendimu grąžinti ir (arba) sprendimu dėl išsiuntimo ir (arba) sprendimu uždrausti atvykti, kaip tai numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nepažeidžiant III skyriuje numatytų procesinės apsaugos priemonių arba kitų Bendrijos ir nacionalinėje teisėje numatytų atitinkamų nuostatų.“

18 Tos pačios direktyvos 7 straipsnyje „Savanoriškas išvykimas“ nurodyta:

„1. Sprendime grąžinti numatomas atitinkamas laikotarpis savanoriškai išvykti, trunkantis nuo septynių iki trisdešimties dienų, nepažeidžiant 2 ir 4 dalyse nurodytų išimčių. Valstybės narės savo nacionalinės teisės aktuose gali nustatyti, kad toks laikotarpis suteikiamas tik atitinkamo trečiosios šalies piliečio prašymu. Tokiu atveju valstybės narės praneša atitinkamiems trečiosios šalies piliečiams apie galimybę pateikti tokį prašymą.

<...>

2. Valstybės narės atitinkamam laikotarpiui prireikus pratęsia savanoriško išvykimo laikotarpį, kiekvienu atveju atsižvelgdamos į atskiro atvejo konkrečias aplinkybes, pavyzdžiui, buvimo trukmę, ar yra mokyklą lankančių vaikų ir ar esama kitų šeimos bei socialinių ryšių.

<...>“

19 Šios direktyvos 8 straipsnyje „Išsiuntimas“ numatyta:

„1. Valstybės narės imasi visų būtinų priemonių

20 Direktyvos 2008/115 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės atideda išsiuntimą:

- a) tuo atveju, jei jis pažeistų negražinimo principą, arba
- b) tol, kol nesuteikiamas [trunka] sustabdymas pagal 13 straipsnio 2 dalį.“

21 Šios direktyvos III skyriuje „Procesinės apsaugos priemonės“ esančio 13 straipsnio „Teisių gynimo priemonės“ 1 dalyje numatyta:

„Atitinkamam trečiosios šalies piliečiui suteikiama veiksminga teisių gynimo priemonė siekiant apskūsti ar peržiūrėti sprendimus, susijusius su gražinimu, kaip nurodyta 12 straipsnio 1 dalyje, kompetentingame teisme arba kitoje administracinėje institucijoje ar kompetentingoje įstaigoje, sudarytoje iš narių, kurie yra nešališki ir naudojami nepriklausomumo apsaugos priemonėmis.“

22 Tos pačios direktyvos 15 straipsnio 1 dalis išdėstyta taip:

„Valstybės narės gali sulaikyti trečiosios šalies pilietį, kuriam taikoma gražinimo tvarka tik tam, kad parengtų gražinimą ir (arba) įvykdytų išsiuntimo procesą [įvykdytų išsiuntimą] (nebent konkrečiu atveju gali būti veiksmingai taikomos kitos pakankamos, tačiau švelnesnės priverstinės priemonės), visų pirma, kai:

- a) esama pasislėpimo pavojaus arba
- b) atitinkamas trečiosios šalies pilietis vengia pasirengimo gražinimui ar išsiuntimo proceso [procedūros], arba jiems trukdo.

Sulaikymas turi trukti kuo trumpiau ir būti taikomas tik tol, kol tinkamai vykdomas pasiruošimas išsiuntimui.“

Belgijos teisė

23 Pagrindinės bylos aplinkybėms taikytinos redakcijos 1980 m. gruodžio 15 d. *Loi sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers* (Įstatymas dėl užsieniečių atvykimo į šalies teritoriją, įsikūrimo, buvimo šalyje ir išsiuntimo iš jos; *Moniteur belge*, 1980 m. gruodžio 31 d., p. 14584; toliau – 1980 m. gruodžio 15 d. įstatymas) 39/70 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Išskyrus atvejus, kai suinteresuotasis asmuo sutinka, per skundui pateikti nustatytą terminą ir jo nagrinėjimo laikotarpiu negali būti priverstinai vykdoma jokia užsieniečio išsiuntimo iš šalies teritorijos ar gražinimo priemonė.“

24 Šio įstatymo 52/3 straipsnio 1 dalies pirmoje ir antroje pastraipose numatyta:

Jeigu *Conseil du contentieux des étrangers* (Užsieniečių ginčų taryba, Belgija) atmets užsieniečio skundą dėl *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* sprendimo pagal 39/2 straipsnio 1 dalies 1 punktą ir jeigu užsienietis neteisėtai gyvena Belgijos Karalystėje, ministras arba jo įgaliotas asmuo nedelsdamas nusprendžia pratęsti pirmoje pastraipoje numatytą įsakymą išvykti iš šalies teritorijos. Apie šį sprendimą suinteresuotajam asmeniui nedelsiant pranešama pagal 51/2 straipsnį.“

- 25 Pagrindinės bylos aplinkybėms taikytinos redakcijos 1981 m. spalio 8 d. *Arrêté royal sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers* (Karaliaus dekretas dėl užsieniečių atvykimo į šalies teritoriją, gyvenimo, įsikūrimo šalyje ir išsiuntimo iš jos; *Moniteur belge*, 1981 m. spalio 27 d., p. 13740) 75 straipsnio 2 dalyje nurodyta:

„Jeigu *Commissaire général aux Réfugiés et aux Apatrides* atsisako suteikti užsieniečiui pabėgėlio ar papildomos apsaugos statusą arba palieka nenagrinėtą prieglobsčio prašymą, ministras arba jo įgaliotas asmuo pagal [1980 m. gruodžio 15 d. įstatymo] 52/3 straipsnio 1 dalį įpareigoja užsienietį išvykti iš šalies teritorijos.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 26 2011 m. balandžio 14 d. Togo pilietis S. Gnandi pateikė Belgijos valdžios institucijoms tarptautinės apsaugos prašymą, 2014 m. gegužės 23 d. generalinis komisaras šį prašymą atmetė. 2014 m. birželio 3 d. *État belge*, tarpininkaujama *Office des étrangers* (Užsieniečių reikalų tarnyba, Belgija), įpareigojo S. Gnandi išvykti iš šalies teritorijos.
- 27 2014 m. birželio 23 d. S. Gnandi 2014 m. gegužės 23 d. generalinio komisaro sprendimą apskundė *Conseil du contentieux des étrangers* (Užsieniečių ginčų taryba). Tą pačią dieną S. Gnandi šiam teismui pateikė prašymą panaikinti 2014 m. birželio 3 d. įsakymą išvykti iš šalies teritorijos ir sustabdyti jo vykdymą.
- 28 2014 m. spalio 31 d. sprendimu *Conseil du contentieux des étrangers* (Užsieniečių ginčų taryba) atmetė skundą dėl 2014 m. gegužės 23 d. generalinio komisaro sprendimo, o 2015 m. gegužės 19 d. sprendimu atmetė ir skundą dėl 2014 m. birželio 3 d. įsakymo išvykti iš šalies teritorijos. *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Belgija), gavusi S. Gnandi kasacinį skundą dėl šių dviejų sprendimų, 2015 m. lapkričio 10 d. panaikino 2014 m. spalio 31 d. *Conseil du contentieux des étrangers* (Užsieniečių ginčų taryba) sprendimą ir grąžino jai bylą nagrinėti iš naujo. Pagrindinė byla susijusi tik su kasaciniu skundu, kurį S. Gnandi pateikė dėl 2015 m. gegužės 19 d. *Conseil du contentieux des étrangers* (Užsieniečių ginčų taryba) sprendimo.
- 29 Šiomis aplinkybėmis *Conseil d'État* (Valstybės Taryba) nagrinėdama skundą dėl pastarojo sprendimo nus

Dėl pagrindinės bylos aktualumo

- 30 Teisingumo Teisme Belgijos vyriausybė teigė, kad nebereikia priimti sprendimo dėl prejudicinio klausimo, nes pagrindinėje byloje įsakymas išvykti iš šalies teritorijos nustojo galioti, kai S. Gnandi buvo suteiktas leidimas laikinai gyventi šalyje ir kai 2016 m. kovo 11 d. *Conseil du contentieux des étrangers* (Užsieniečių ginčų taryba) panaikino 2014 m. gegužės 23 d. generalinio komisaro sprendimą.
- 31 Šiuo atžvilgiu iš SESV 267 straipsnio formuluotės ir jo struktūros matyti, kad prašymo priimti prejudicinį sprendimą procesas galimas tik tuo atveju, jei nacionaliniai teismai faktiškai nagrinėja bylą, kurioje jie turi priimti sprendimą, prireikus atsižvelgdami į Teisingumo Teismo prejudicine tvarka priimtą sprendimą. Vadinasi, Teisingumo Teismas turi nustatyti – net ir savo iniciatyva, – ar pagrindinė byla tebenagrinėjama (šiuo klausimu žr. 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, 24 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 32 Šiuo atveju iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad jau pateikus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal 2016 m. vasario 8 d. *Conseil du contentieux des étrangers* (Užsieniečių ginčų taryba) sprendimą S. Gnandi buvo leista gyventi Belgijos teritorijoje iki 2017 m. kovo 1 d. ir kad vėliau, 2016 m. kovo 11 d., *Conseil du contentieux des étrangers* (Užsieniečių ginčų taryba) priėmus sprendimą 2016 m. birželio 30 d. generalinis komisaras vėl atmetė jo tarptautinės apsaugos prašymą.
- 33 Paprašytas Teisingumo Teismo nurodyti, ar mano, kad atsakymas į pateiktą klausimą vis dar būtinas sprendimui priimti, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atsakė, kad jis pageidauja prašymą dėl prejudicinio sprendimo laikyti tebegaliojančiu. Iš esmės jis paaiškino, kad pats 2014 m. gegužės 23 d. generalinio komisaro sprendimo panaikinimas 2016 m. kovo 11 d. *Conseil du contentieux des étrangers* (Užsieniečių ginčų taryba) sprendimu neturėjo jokių teisinių pasekmių pagrindinėje byloje nagrinėjamam įsakymui išvykti iš šalies teritorijos ir kad S. Gnandi leidimo laikinai gyventi šalyje suteikimas nelėmė šio įsakymas implicitinio atšaukimo. Jis nurodė, kad nuo 2016 m. birželio 30 d. tas įsakymas vėl turi poveikį, nes tą dieną generalinis komisaras dar kartą atmetė S. Gnandi tarptautinės apsaugos prašymą.
- 34 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad Teisingumo Teismas, nagrinėdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą, neprivalo aiškinti nacionalinių nuostatų (2015 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Tall*, C-239/14, EU:C:2015:824, 35 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taigi, atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo pateiktą informaciją, reikia konstatuoti, kad pagrindinė byla vis dar nagrinėjama tame teisme ir Teisingumo Teismo atsakymas į pateiktą klausimą vis dar reikalingas siekiant išspręsti šią bylą. Vadinasi, reikia priimti sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą.

„sprendimas grąžinti“ apibrėžtas kaip administracinis ar teismo sprendimas ar aktas, kuriuo konstatuojama arba paskelbiama, kad trečiosios šalies piliečio buvimas šalyje yra neteisėtas, ir nustatoma ar nurodoma prievolė grįžti.

- 37 Šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad ji taikoma trečiųjų šalių piliečiams, neteisėtai esantiems valstybės narės teritorijoje. Kalbant konkrečiai apie sprendimus grąžinti, tos pačios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės priima sprendimą grąžinti dėl kiekvieno trečiosios šalies piliečio, neteisėtai esančio jų teritorijoje.
- 38 Siekiant nustatyti, ar sprendimas grąžinti gali būti priimtas dėl trečiosios šalies piliečio iškart, kai sprendžiančioji institucija atmeta jo tarptautinės apsaugos prašymą, pirmiausia reikia išnagrinėti, ar toks pilietis, kai tik atmetamas jo prašymas, yra šalyje neteisėtai, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2008/115.
- 39 Šiuo klausimu iš pačios šios direktyvos 3 straipsnio 2 punkte pateiktos sąvokos „neteisėtas buvimas [šalyje]“ apibrėžties matyti, kad bet kuris trečiosios šalies pilietis, kuris yra valstybės narės teritorijoje, bet neatitinka atvykimo į ją, buvimo ar gyvenimo joje sąlygų, vien dėl šios aplinkybės toje valstybėje narėje yra neteisėtai (2016 m. birželio 7 d. Sprendimas *Affum*, C-47/15, EU:C:2016:408, 48 punktas).
- 40 Pagal Direktyvos 2005/85 7 straipsnio 1 dalį tarptautinės apsaugos prašytojui leidžiama pasilikti valstybėje narėje tol, kol šios procedūros tikslais bus priimtas pirmosios instancijos sprendimas, kuriuo atmetamas tarptautinės apsaugos prašymas. Nors ši teisė pasilikti nesuteikia, kaip tai aiškiai nurodyta šioje nuostatoje, teisės į leidimą gyventi toje valstybėje narėje, iš, be kita ko, Direktyvos 2008/115 9 konstatuojamosios dalies matyti, kad minėta teisė pasilikti sudaro kliūčių tarptautinės apsaugos prašytojo buvimą šalyje laikyti „neteisėtu“, kaip tai suprantama pagal minėtą direktyvą, laikotarpiu nuo jo tarptautinės apsaugos prašymo pateikimo iki tol, kol bus priimtas pirmosios instancijos sprendimas dėl šio prašymo.
- 41 Kaip aiškiai matyti iš Direktyvos 2005/85 7 straipsnio 1 dalies, šioje nuostatoje įtvirtintos teisės pasilikti šalyje netenkama, kai sprendžiančioji institucija kaip pirmoji instancija priima sprendimą atmesti tarptautinės apsaugos prašymą. Jeigu suinteresuotasis asmuo neturi teisės ar leidimo gyventi šalyje pagal kitą teisinį pagrindą, be kita ko, pagal Direktyvos 2008/115 6 straipsnio 4 dalį, dėl kurio prašytojas, kurio prašymas buvo atmestas, atitiktų atvykimo į valstybę narę, buvimo ar gyvenimo joje sąlygas, šis sprendimas atmesti reiškia, kad jį priėmus šis prašytojas nebetenkina tų sąlygų, todėl jo buvimas šalyje tampa neteisėtas.
- 42 Žinoma, Direktyvos 2005/85 39 straipsnio

- 45 Pirma, atsižvelgiant į byloje, kurioje buvo priimtas tas sprendimas, pateiktų prejudicinių klausimų apimtį ir jos kontekstą, pažymėtina, jog tame sprendime esantis išaiškinimas pateiktas tik siekiant užtikrinti, kad grąžinimo procedūra nebūtų vykdoma tol, kol prašytojui leista likti šalyje laukiant, kol bus išnagrinėtas jo skundas, ir kad konkrečiai tuo periodu jis negalėtų būti sulaikytas pagal šios direktyvos 15 straipsnį siekiant išsiųsti.
- 46 Antra, nei Direktyvos 2008/115 3 straipsnio 2 punkte, nei jokiaje kitoje nuostatoje nenumatyta, kad buvimo šalyje neteisėtumas priklauso nuo to, kas bus nuspręsta dėl skundo dėl administracinio sprendimo užbaigti teisėtą buvimą šalyje, panaikinimo, ar nuo to, kad nėra leidimo likti šalyje tol, kol bus išnagrinėtas toks skundas. Priešingai, nors, kaip tai pabrėžta ir šio sprendimo 40 punkte, iš Direktyvos 2005/85 7 straipsnio 1 dalies, siejamos su Direktyvos 2008/115 9 konstatuojamąja dalimi, matyti, kad tarptautinės apsaugos prašytojo teisė pasilikti atitinkamos valstybės narės teritorijoje laikotarpiu nuo prašymo pateikimo iki tol, kol dėl jo bus priimtas pirmosios instancijos sprendimas, yra kliūtis suinteresuotojo asmens buvimą šalyje laikyti „neteisėtu“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2008/115, per šį laikotarpį, tačiau jokiaje Direktyvos 2005/85 arba Direktyvos 2008/115 nuostatoje ir jokiaje konstatuojamojoje dalyje nenumatyta, kad pats leidimas likti toje teritorijoje, kol nagrinėjamas skundas dėl prašymo atmetimo, sudaro kliūčių taip kvalifikuoti.
- 47 Trečia, Direktyva 2008/115 nepagrįsta idėja, jog tam, kad buvimas šalyje būtų laikomas neteisėtu, todėl būtų taikoma minėta direktyva, reikia, kad nebūtų jokios teisės aktuose numatytos galimybės trečiosios šalies piliečiui likti atitinkamos valstybės narės teritorijoje, be kita ko, laukiant, kol teisme bus išnagrinėtas skundas dėl sprendimo dėl teisėto buvimo šalyje pasibaigimo. Priešingai, kaip matyti iš šios direktyvos 12 konstatuojamosios dalies, ji taikoma trečiųjų šalių piliečiams, kuriems, nors jie šalyje yra neteisėtai, leidžiama pagal įstatymus pasilikti atitinkamos valstybės narės teritorijoje, nes jie dar negali būti išsiųsti. Iš tiesų minėtos direktyvos 7 straipsnyje nustatyta, kad prireikus atitinkamam laikotarpiui pratęsiamas atitinkamų asmenų savanoriško išvykimo laikotarpis, kuriuo šie asmenys, nors šalyje yra neteisėtai, dar turi leidimą joje likti. Be to, pagal tos pačios direktyvos 5 straipsnį ir 9 straipsnio 1 dalį valstybės narės privalo laikytis negrąžinimo principo, kiek tai susiję su neteisėtai šalyje esančiais trečiųjų šalių piliečiais, ir atidėti išsiuntimą, jeigu jis pažeistų šį principą.
- 48 Ketvirta, reikia priminti, kad pagrindinis Direktyvos 2008/1

- 51 Penkta, dėl būtinybės laikytis reikalavimų, susijusių su negražinimo principu ir teise į veiksmingą teisinę gynybą, kuriuos savo klausime nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, reikia pažymėti, kad Direktyvą 2008/115, kaip ir Direktyvą 2005/85, reikia aiškinti, kaip tai matyti iš pirmosios direktyvos 24 konstatuojamosios dalies ir antrosios direktyvos 8 konstatuojamosios dalies, paisant Chartijoje pripažintų pagrindinių teisių ir principų (šiuo klausimu žr. 2015 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Tall*, C-239/14, EU:C:2015:824, 50 punktą).
- 52 Konkrečiai nustatant, kas būdinga Direktyvos 2008/115 13 straipsnyje numatyta teisių gynimo priemonei, siekiant apskusti ar peržiūrėti sprendimus, susijusius su grąžinimu, taip pat Direktyvos 2008/85 39 straipsnyje numatyta teisių gynimo priemonei dėl sprendimų atmesti tarptautinės apsaugos prašymą, reikia atsižvelgti į Chartijos 47 straipsnį, pagal kurį kiekvienas asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, turi teisę į veiksmingą jų gynybą teisme šiame straipsnyje nustatytais sąlygomis (šiuo atžvilgiu žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *Abdida*, C-562/13, EU:C:2014:2453, 45 punktą ir 2015 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Tall*, C-239/14, EU:C:2015:824, 51 punktą).
- 53 Taip pat svarbu priminti, kad negražinimo principas, kaip pagrindinė teisė, įtvirtintas Chartijos 18 straipsnyje ir 19 straipsnio 2 dalyje (2015 m. birželio 24 d. Sprendimo *H. T.*, C-373/13, EU:C:2015:413, 65 punktas) ir dar patvirtintas, be kita ko, Direktyvos 2005/85 2 konstatuojamojoje dalyje, taip pat Direktyvos 2008/115 8 konstatuojamojoje dalyje ir 5 straipsnyje. Be to, Chartijos 18 straipsnyje, beje, kaip ir SESV 78 straipsnio 1 dalyje, numatyta, kad būtina paisyti Ženevos konvencijos taisyklių (šiuo klausimu žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *N. S. ir kt.*, C-411/10 ir C-493/10, EU:C:2011:865, 75 punktą).
- 54 Iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad jei valstybė nusprendžia grąžinti tarptautinės apsaugos prašytoją į šalį, kurioje jam gresia realus pavojus patirti Chartijos 18 straipsniu, siejamu su Ženevos konvencijos 33 straipsniu, arba Chartijos 19 straipsnio 2 dalimi draudžiamą elgesį, pagal šios Chartijos 47 straipsnyje numatytą teisę į veiksmingą teisminę gynybą reikalaujama, kad toks prašytojas turėtų galimybę pasinaudoti teisių gynimo priemone, turinčia stabdomąjį poveikį, siekiant užtikrinti, kad nebūtų įvykdytas sprendimas jį grąžinti (šiuo klausimu žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *Abdida*, C-562/13, EU:C:2014:2453, 52 punktą ir

- 58 Tuo remiantis darytina išvada, kad, atsižvelgiant į sprendimą grąžinti ir galimą sprendimą išsiųsti iš šalies, teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir negrąžinimo principo būdinga apsauga turi būti užtikrinta tarptautinės apsaugos prašytojui pripažįstant teisę į veiksmingą teisinės gynybos priemonę, kuri – bent jau teisminėje institucijoje – turi visišką stabdomąjį poveikį. Jeigu griežtai laikomasi šio reikalavimo, vien aplinkybė, kad suinteresuotojo asmens buvimas šalyje laikomas neteisėtu, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2008/115, iškart, kai tik sprendžiančioji institucija kaip pirmoji instancija atmeta tarptautinės apsaugos prašymą, ir kad sprendimas grąžinti atitinkamai gali būti priimtas iš karto po tokio atmetimo arba jie sugrupuojami ir dėl jų nusprendžiama tame pačiame administraciniame akte, nepažeidžia nei negrąžinimo principo, nei teisės į veiksmingą teisinę gynybą.
- 59 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad jeigu trečiosios šalies piliečiui nebuvo suteikta teisė ar leidimas gyventi šalyje, kaip tai numatyta Direktyvos 2008/115 6 straipsnio 4 dalyje, šis pilietis šalyje yra neteisėtai, kaip tai suprantama pagal 2008/115, iškart, kai tik sprendžiančioji institucija kaip pirmoji instancija atmeta jo tarptautinės apsaugos prašymą, ir taip yra nepaisant to, ar jis turi leidimą likti šalyje tol, kol bus išnagrinėtas dėl šio atmetimo pateiktas skundas. Taigi, iš principo po šio atmetimo arba kartu su juo tame pačiame administraciniame akte gali būti priimtas ir sprendimas grąžinti tokį pilietį.
- 60 Tokiomis aplinkybėmis, antra, svarbu pažymėti, kad valstybės narės privalo užtikrinti, kad bet koks sprendimas grąžinti būtų priimtas laikantis Direktyvos 2008/115 III skyriuje numatytų procedūrinių garantijų ir kitų reikšmingų Sąjungos ir nacionalinės teisės nuostatų. Tokia pareiga yra aiškiai nurodyta šios direktyvos 6 straipsnio 6 dalyje tuo atveju, jeigu sprendimas grąžinti yra priimamas tuo pat metu, kai sprendžiančioji institucija kaip pirmoji instancija atmeta tarptautinės apsaugos prašymą. Ši pareiga taip pat taikytina tokioje situacijoje, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, kai sprendimas grąžinti priimtas iškart, kai tik tarptautinės apsaugos prašymas buvo atmestas kitos administracinės institucijos atskiru administraciniu aktu.
- 61 Tokiomis aplinkybėmis valstybės narės privalo užtikrinti, kad egzistuočių visiška veiksminga galimybė apskųsti sprendimą, kuriuo atmetamas tarptautinės apsaugos prašymas, laikantis šalių procesinio lygiateisiškumo principo, pagal kurį, be kita ko, reikalaujama, kad būtų sustabdytas bet koks sprendimo grąžinti poveikis laikotarpiu, kuris nustatytas tokiam skundai pateikti, o jeigu toks skundas jau paduotas, tol, kol jis bus išnagrinėtas.
- 62 Šiuo atžvilgiu nepakanka, kad atitinkama valstybė narė nesiimtų priverstinai vykdyti sprendimo grąžinti. Priešingai, būtina, kad visos tokio sprendimo pasekmės būtų sustabdytos ir, konkrečiai kal

bet koku aplinkybių pasikeitimu, atsiradusiu jau priėmus šį sprendimą grąžinti, kuris turėtų reikšmingą poveikį vertinant suinteresuotojo asmens situaciją atsižvelgiant į Direktyvą 2008/115, visų pirma jos 5 straipsnį.

- 65 Galiausiai, kaip išplaukia iš Direktyvos 2008/115 6 konstatuojamosios dalies, valstybės narės turi užtikrinti teisingą ir skaidrią grąžinimo procedūrą (šiuo klausimu žr. 2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *Mahdi*, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, 40 punktą ir 2014 m. lapkričio 5 d. Sprendimo *Mukarubega*, C-166/13, EU:C:2014:2336, 61 punktą). Dėl to, kai sprendimas grąžinti priimamas iškart, kai tik sprendžiančioji institucija kaip pirmoji instancija atmeta tarptautinės apsaugos prašymą, arba dėl jų (tiek dėl sprendimo grąžinti, tiek dėl tarptautinės apsaugos prašymo) nusprendžiama kartu tame pačiame administraciniame akte, jos turi imtis veiksmų, kad tarptautinės apsaugos prašytojas būtų informuotas skaidriai, kaip laikomasi šio sprendimo 61–64 punktuose nurodytų garantijų.
- 66 Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad nors pagrindinėje byloje nagrinėjamas sprendimas grąžinti negali būti priverstinai vykdomas, kol neišnagrinėtas dėl tarptautinės apsaugos prašymo atmetimo S. Gnandi pateiktas skundas, vis dėlto jis jam sukelia neigiamų pasekmių, nes juo jis įpareigojamas išvykti iš Belgijos teritorijos. Taigi, regis, matyti, kad šio sprendimo 61 ir 62 punktuose nurodyta garantija, pagal kurią grąžinimo procedūra turi būti sustabdyta, kol bus išnagrinėtas šis skundas, nėra užtikrinta; tai konkrečiai turi patikrinti šis teismas.
- 67 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į prejudicinį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvą 2008/115, siejamą su Direktyva 2005/85, atsižvelgiant į Chartijos 18 straipsnyje, 19 straipsnio 2 dalyje ir 47 straipsnyje įtvirtintus negrąžinimo principą ir teisę į veiksmingą teisinę gynybą, reikia aiškinti taip, kad ja nedraudžiama priimti sprendimo grąžinti pagal Direktyvos 2008/115 6 straipsnio 1 dalį dėl tarptautinės apsaugos prašymą pateikusio trečiosios šalies piliečio iškart, kai tik sprendžiančioji institucija atmetė šį prašymą, arba kartu su sprendimu atmesti prašymą tame pačiame administraciniame akte, taigi prieš tai, kai išnaudojamos šio sprendimo atmesti prašymą teismo apskundimo priemonės, su sąlyga, be kita ko, kad atitinkama valstybė narė užtikrina, kad visos sprendimo grąžinti teisinės pasekmės yra sustabdytos, kol bus išnagrinėtas tas skundas, kad šis prašytojas tuo laikotarpiu gali naudotis iš Direktyvos 2003/9 išplaukiančiomis teisėmis ir gali remtis bet kokiomis pasikeitusių aplinkybėmis, susiklosčiusiomis priėmus sprendimą grąžinti, kurios turėtų reikšmingą poveikį vertinant suinteresuotojo asmens situaciją atsižvelg

pateikusio trečiosios šalies piliečio iškart, kai tik sprendžiančioji institucija atmetė šį prašymą, arba kartu su sprendimu atmesti prašymą tame pačiame administraciniame akte, taigi prieš tai, kai išnaudojamos šio sprendimo atmesti prašymą teismo apskundimo priemonės, su sąlyga, be kita ko, kad atitinkama valstybė narė užtikrina, kad visos sprendimo grąžinti teisinės pasekmės yra sustabdytos, kol bus išnagrinėtas tas skundas, kad šis prašytojas tuo laikotarpiu gali naudotis iš 2003 m. sausio 27 d. Tarybos direktyvos 2003/9/EB, nustatančios minimalias normas dėl prieglobsčio prašytojų priėmimo valstybėse narėse, išplaukiančiomis teisėmis ir gali remtis bet kokiomis pasikeitusiomis aplinkybėmis, susiklosčiusiomis priėmus sprendimą grąžinti, kurios turėtų reikšmingą poveikį vertinant suinteresuotojo asmens situaciją atsižvelgiant į Direktyvą 2008/115, būtent jos 5 straipsnį, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Parašai.

i — 67 punkte ir rezoliucinėje dalyje kalbinio pobūdžio pataisymai padaryti paskelbus šį tekstą pirmą kartą.